

เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ กรมเจ้าท่าหรือเจ้าของที่ดินเดิม สภาพพื้นดินบริเวณนี้เป็นทรายมากกว่าดินเหนียวเพราะเป็นทรายที่งอกออกไปในทะเล ไม่มีป่าชายเลนมากนัก ในอดีตจะมีคันโพธิ์ทะเลขึ้นมาตามชายฝั่งอยู่บ้างซึ่งอาจจะเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน อีกสาเหตุ คือชื่อ บุติ เพราะว่ามีคนจากหมู่บ้านตาเกาะและตานะมะเราะในอำเภอยะหริ่งเดินเท้ามาแจกผลไม้ เพราะเป็นญาติกัน แต่แรกจะแจกเฉพาะญาติก่อน ต่อมาเมื่อคุ้นเคยและรู้จักกับชาวบ้านรอบๆ จึงมีการนำผลไม้และข้าวสารมาแลกกับคนรอบอ่าว เวลาจะกลับบ้านชาวบ้านที่นี้ให้ปลาแห้งและน้ำบูดูเพื่อแลกเปลี่ยนกัน เป็นวิถีชีวิตที่คนในแผ่นดินและคนชายทะเลจะนำสิ่งของจากท้องถิ่นของตนเองและแลกเปลี่ยนกัน ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านคนใจดีมีน้ำใจ จึงเป็นที่มาของชื่อบ้านเพราะคำว่า บุติ ในภาษามลายูท้องถิ่นแปลว่า คนใจดี ใจบุญ

การขยายของบ้านบูตินั้น เนื่องจากความต้องการที่จะแยกจากครอบครัวเดิมจึงต้องหาพื้นที่ปลูกบ้านเรือนใหม่และง่ายต่อการทำประมงในอ่าวไทย เช่น วางอวนยอ อีกทั้งเจ้าแก้วเปิดโอกาสให้มาสร้างกระต๊อบเล็กๆ ในที่ดินของตนเอง จนแยกเป็น บ้านบูติปาตา ในปัจจุบัน

บ้านบูติปาตาแบ่งออกเป็นอีกหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านบูติกำปงบารู หรืออีกชื่อคือ บ้านบูติปาตะกาเวาะห์ ที่ย้ายไปเมื่อราว ๓๐ ปีมาแล้วไปอยู่ในบริเวณ บือแนกนาร ส่วน บ้านบูติเปะเต๊ะ ย้ายไปประมาณ ๑๕ ปีที่แล้ว สาเหตุเพราะว่าในหมู่บ้านบูติกำปงดั้งเดิมไม่มีที่ดินจะปลูกบ้านขยายได้แล้ว และตั้งตามชื่อนายเปะเต๊ะที่เป็นผู้บุกเบิกหมู่บ้านและเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านที่บูติปาตาด้วย

ชาวบ้านในสมัยนั้นจะทำประมงอย่างเดียว คือ อวนตังเก ทำให้หมู่บ้านบูติขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ที่บ้านบูติจะอยู่เป็นกลุ่มเครือญาติกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่งงานกับเครือญาติหรือหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน เพราะถนนหนทางยังไม่มี สภาพแวดล้อมในอดีตที่บ้านบูติทั้งสองหมู่บ้านบนพื้นที่ปลายแหลมตาชีมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำและสะดวกในการออกไปหาปลาทางฝั่งอ่าวไทย ทำให้มีจำนวนผู้คนเพิ่มอย่างรวดเร็วหากเปรียบเทียบกับหมู่บ้านในละแวกเดียวกันที่อยู่บนปลายแหลม จากการสำรวจของสถานีอนามัยบ้านบูติครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่าประชากรทั้ง ๒ หมู่บ้านมีจำนวนกว่า ๕,๐๐๐ คน

สังเกตว่า ตระกูลยี่มายอ ซึ่งเป็นตระกูลดั้งเดิมชาวบ้านคาโตะมีมากที่บ้านบูติ เพราะคนที่นี่แต่งงานกับคนบ้านคาโตะ ทั้งหมู่บ้านตะโละกาโปร้และบ้านบางบูก็มีตระกูลนี้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังมีชาวบ้านจากหมู่บ้านมะรวดหรือบูวะห์ ที่ปนาเระ ซึ่งเป็นลูกจ้างมาประกอบอาชีพตั้งถิ่นฐานใหม่ที่นี้จนมีลูกหลานที่บูติจนถึงปัจจุบัน

บ้านบูติกำปง

จากการบอกเล่าของชาวบ้าน คนรุ่นแรกๆ ที่เข้ามาบุกเบิกและตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านบูติกำปงในปัจจุบัน สันนิษฐานว่ามาจากหมู่บ้านตรงกันข้ามของอ่าว เช่น บ้านบางปูและปาละ ช่วงแรกๆ ก็จะแวะเวียนมาจับปลาแต่ยังไม่ได้เข้ามาจับจองพื้นที่อย่างถาวร แต่จะสร้างกระต๊อบเล็กๆ เหมือนเล้าไก่ แรกๆ จะมาสร้างกระต๊อบเล็กๆ ติดกับอ่าวปัตตานี ซึ่งคือหมู่บ้านบูติกำปง แล้วชวนญาติพี่น้องมาอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่ไกลนักกับชายฝั่งทางอ่าวปัตตานี ใกล้กับมัสยิดกำปงบูติปัจจุบัน พอมาระยะหลังๆ ขยายไปตั้งถิ่นฐานที่ชายหาด

ติดกับฝั่งอ่าวไทย คือบ้านบุติปลาตา ซึ่งมีชาวบ้านจากปะนาเระมาอยู่ก่อนแล้ว ที่บ้านบุติกำปง มีบ้านที่ขยายออกไปจากบ้านบุติกำปงเดิม คือ บ้านบุติลาโจะ บ้านบุติโต๊ะปาเก

บางคนมีเรือพายหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเรือมัดของตัวเอง เรือมัดหรือเรือชุด ทำด้วยไม้ซุงทั้งคัน ขนาดใหญ่ เรือยาวประมาณ ๕ -๗ เมตร กว้างประมาณ ๑.๕ เมตร ใช้งานได้ดีสำหรับทำ ปูกระยารัง ปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่ลำที่ บ้านตันหยงลูโละสำหรับคนที่ไม่มีเรือเวลาจะไปขายปลาที่ตลาดนัด ปาลอบาตัส ที่ปัจจุบันคือหมู่บ้านบาลาควอ จะอาศัยเรือญาติๆ หรือเพื่อนบ้านไปด้วยกัน คนกลุ่มนี้มีอุปกรณ์จับปลาไม่หลากหลาย ใช้วนกุ้ง วนปลาชั้นเดียว เพียง ๑-๒ ฟันหรือหาอุปกรณ์ตามธรรมชาติที่มีในพื้นที่ เช่น ไม้ไผ่ หรือไม้ที่มีอยู่ในป่าชายเลนมาทำไซดักปู ดักปลา และบางคนก็ใช้วิธีจับปู จับปลา จับหอยด้วยมือและเท้าเปล่า

บ้านบุติปลาตา

คนที่ บ้านบุติปลาตา ย้ายมาจากหมู่บ้านที่ปนาเระเพื่อมาจับปลาฝั่งอ่าวไทย ราวอาทิตย์หนึ่ง ได้ปลาเต็มเรือก็กลับไปขายที่ปนาเระ วนเวียนแบบนี้ ซึ่งภาษาชาวบ้านเรียกว่า บาแซ ต่อมาได้สร้างกระต๊อบที่ชาวบ้านเรียกว่า บาสา basa หรือ ดางา danga ในระยะแรกๆ มีกระต๊อบเพียงไม่กี่หลัง คนกลุ่มนี้จะแตกต่างกับคนที่มาจากบางปู เพราะมาหาปลากับเรือกอและเจ้าของเรือมีลูกจ้างประมาณ ๑๐-๒๐ คน โดยพายเรือจากปนาเระใช้เวลาเดินทาง ๑-๒ วัน

ชาวบ้านผู้หนึ่งอายุประมาณ ๕๐ ปี เป็นชาวบ้านบุติกำปงและผู้อาวุโสอีกหลายท่าน เคยได้ยินพ่อของตนเล่าว่า คนบางส่วนที่มาตั้งถิ่นฐานที่ บุติปลาตา นอกจากเป็นคนมาจากปนาเระแล้ว ยังมีคนที่เคลื่อนย้ายมาจากรัฐกลันตันและเกาะชวา คนที่มาจากกลันตันได้แต่งงานกับคนบุติกำปงและมีลูกหลานหลายคน บางคนก็กลับไปขอสัญชาติมาเลเซีย บางคนอยู่ที่บ้านบุติและยังติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน ส่วนคนชวาไม่มีใครจำได้ว่าไปอยู่ที่ใด

นอกจากนี้ ยังมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีน ๔ คน และคนบุติ ๑ คนจากบ้านบุติปลาตา

แปะเซ็ง ชาวบ้านเล่ากันว่ามาจากประเทศจีน รับซื้อปลาค้าขายจนร่ำรวยและซื้อที่ดินได้ ต่อมาจึงบริจาคที่ดินประมาณ ๕ ไร่ ให้กับมุสลิมที่นั่นเพื่อเป็นที่ดินสาธารณะสร้างกุโบร์และยังใช้ประโยชน์จนทุกวันนี้ แปะเซ็งอยู่ไม่นานก็ย้ายออก บ้างบอกว่ากลับไปประเทศจีน บ้างบอกว่าไม่รู้ไปอยู่ที่ไหน ส่วนที่ดินได้ขายต่อให้กับคนจีนอีกคนที่ชาวบ้านเรียกว่า เจ้าแก่อ่าว

เจ้าแก่อ่าว เปิดรับซื้อปลาโดยลงทุนซื้อเรือและอวนให้ชาวบ้าน แต่ปลา กุ้ง ที่จับได้ต้องมาขายให้กับเขา เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในละแวกนั้นที่ไม่มีที่ดินอยู่อาศัยมาปลูกบ้านในที่ดินของตนเองโดยไม่คิดค่าเช่าจ่าย ต่อมาเจ้าแก่อายุชราลง ที่ดินก็เป็นมรดกของลูกๆ ลูกบางคนขายที่ดินให้กับชาวบ้านที่เข้ามาอยู่สมัยที่เจ้าแก่อายุมีชีวิต ชาวบ้านบางคนไม่มีเงินจะซื้อที่ดินก็ยังอยู่ในฐานะผู้อาศัยจนถึงทุกวันนี้

หนึ่งในลูกหลานของเจ้าแก่อ่าวที่ชาวบ้านให้ความเคารพและเป็นที่พึ่งได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน ทั้งๆ ที่หมู่บ้านแห่งนี้เป็นมุสลิมเกือบทั้งหมด หลังจากที่เกิดความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้คนดีๆ ต้องเสียชีวิตด้วยเวลาที่ไม่สมควร ตอนที่ผู้ใหญ่

ลูกหลานของเจ้าแกอาเวยังมีชีวิตอยู่ ยังกล่าวว่าไม่รู้สึกกลัวที่อยู่ในหมู่บ้านชาวมุสลิมที่ถูกมองว่าเป็นแนวร่วมของผู้ก่อความไม่สงบ แต่กลัวศัตรูทางการเมืองมากกว่า หลังจากที่ผู้ใหญ่เสียชีวิต ครอบครัวที่เหลืออยู่ได้ย้ายออกจากพื้นที่ บางส่วนไปอยู่ที่ยะหริ่งและได้ขุดหลุมศพญาติๆ ไปฝังที่อื่น หนึ่งในก็คือเจ้าแกอาเว หลังจากนั้นยังมีใบปลิวตามมว่า ห้ามซื้อที่ดินและบ้านของตระกูลเจ้าแกอาเวที่เหลืออยู่ ไม่เช่นนั้น อาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวได้

ไอตอ เป็นผู้หญิง เป็นเจ้าของอวนดั่งเกและรับซื้อปลา ชาวบ้านเรียกว่าจิ้น นูวอ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นใช้เรียกชื่อคนจีนที่มาจากประเทศจีน

ไอลา เป็นผู้ชาย เจ้าของอวนดั่งเกและรับซื้อปลา

ไต้กึ่ง ตอนแรกมารับจ้างเฝ้าศูนย์อุทกศาสตร์ที่ปลายแหลม ต่อมาเป็นเจ้าของอวนดั่งเกและรับซื้อปลา

คนบุติทั้งสองหมู่บ้านในสมัยก่อน จะอาศัยการทำงานอวนดั่งเกจากคนจีนทั้งสิ้น คนจีนอาศัยอยู่ที่บ้านบุติประมาณ ๒๐ กว่าปี หลังจากจำนวนปลาในอ่าวไทยลดลงและชาวบ้านทำประมงที่ใช้ต้นทุนต่ำ เช่น อวนกึ่ง มากขึ้น ทำให้คนจีนเหล่านั้นย้ายออกจากพื้นที่ ยกเว้นลูกหลานของเจ้าแกอาเวที่ย้ายออกไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพราะลูกของที่เป็นผู้ใหญ่บ้านถูกลอบทำร้ายจนเสียชีวิตจากสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ และลูกหลานบางคนย้ายไปอยู่ที่ตัวอำเภอยะหริ่งและตัวเมืองปัตตานี

ราวประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำงานเป็นลูกจ้างของคนจีนดังกล่าว

อาชีพของชาวบ้านบุติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำประมงโดยใช้อวนตัวเก ซึ่งมีลักษณะ ๒ รูปแบบ คือ

แบบนาโก อวนลักษณะสี่เหลี่ยมพื้นผ้าแต่จะมีความกว้างกว่า ชาวบ้านจะเรียกว่า **แตแฮนาโก** อวนดั่งเก ยาวประมาณ ๓๐-๕๐ เมตร ใช้เรือกอและ ๕ ลำ ลูกจ้าง ๖-๘ คนต่อลำ อวนดั่งเกที่วานี้ใช้ดักปลาทุกชนิดทางฝั่งอ่าวไทยหรือห่างฝั่งราวพายเรือ ๑ วัน ๑ คืน วิธีการจับปลานั้น จะมีเรือ ๑ ลำ ที่มี **ยูสือแล** หมายถึงคนดำน้ำฟังเสียงปลา รับผิดชอบไปสร้างบ้านโดยเอาใบมะพร้าวไปทิ้งในทะเล สำหรับที่บ้านบุติ เจ้าแกอาเวนับว่าเป็นเจ้าของรายใหญ่แต่ก็มีคนทำรายย่อยที่เป็นชาวมลายูอยู่บ้างที่เป็นคนบุติ การวางอวนแบบนี้ ชาวบ้านในสมัยนั้นไม่สามารถเป็นเจ้าของได้เพราะต้องใช้เงินมาก

แบบตาโก คืออวนยกยอที่ดักปลากระบอกหรือเรียกว่า **แตแฮตาโก** ใช้วางยอดักปลาชายฝั่ง ตาอวนมีลักษณะสี่เหลี่ยมพื้นผ้า กว้างประมาณ ๒๐ เมตรแล้วใช้คนงาน ๔ คน เรือ ๑ ลำ สร้างขนายกสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๔ – ๕ เมตร แล้วเอาอวนยอชักไว้ข้างใน คนหนึ่งมีหน้าที่ดูปลาจะนั่งบนขนายกเพื่อดูปลาเข้ามาในอวน แล้วส่งสัญญาณให้ยกยกพร้อมๆ กันทั้ง ๔ คน ที่อยู่คนละมุมที่มีไม้ปักไว้ในรูปแบบ สี่เหลี่ยม รูปแบบที่ ๑ นี้เป็นของชาวบ้านดาโตะและบ้านบุติ หลังจาก **แบบนาโก**หมดความนิยม ชาวบ้านบอกว่าเนื่องจากอวนรุนเริ่มเข้ามาทำลาย ช้าง ที่วางในอ่าวไทย เพราะการทำประมงอวนดั่งเกจะต้องวาง ช้าง เพื่อให้ปลาเข้าไปอยู่ถึงจะทำประมงอวนดั่งเกได้ และการเข้ามาของประมงพาณิชย์ทำให้ปลาในอ่าวไทยลดลง ชาวบ้านที่เป็นเคยเป็นลูกจ้างของคนจีนที่มีเรือของตัวเองต้องออกทะเลในอ่าวปัตตานีแทน

ส่วนกลุ่มผู้หญิงที่เป็นภรรยาที่จะบั้งปลาของสามี ที่ยังไม่มีสามีก็จะรับจ้างผู้อื่น ก่อนที่จะเอาปลาบั้งไปขายที่ตลาดนัด บาลาดูวอ หรือ กรือเซะ เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีความสะดวกด้านคมนาคม ส่วนปลาหลังเขียวจะนำไปทำปลาแห้ง มีกลุ่มผู้หญิงมาจากบางปูและโต๊ะโฮม พายเรือตอนบ่ายๆ มารับซื้อปลา แล้วจะแขวบั้งปลาหรือหมักเกลือที่ บ้านตะโละสะมีแล ใกล้กับมัสยิดปัจจุบัน พอใกล้สว่างก็จะพายเรือกลับไปขายปลาที่หัวสะพานบ้าน โต๊ะโฮมในปัจจุบัน

หมู่บ้านดาโต๊ะที่ไม่มีอาชีพนี้ มีเพียงไม่กี่คนที่ไม่มีเครื่องมืออย่าง ปูเกยารัง และ ปูเกตีเยาะ จึงต้องไปอาศัยออกอวนดั่งเก็บกับเค้าแก่อวเป็นครั้งคราว

ในยามมรสุมประมาณเดือนพฤศจิกายน-มกราคม ทางฝั่งอ่าวไทยมีคลื่นลมแรง ชาวบ้านจะเปลี่ยนอาชีพมาหาหอยขาวและหอยแครงทางอ่าวปัตตานีแทน การหาหอยขาวในสมัยนั้นจะหาด้วยเท้า แล้วมาทำ ซาบาเกือเปาะ (samba kepoh) คือการนำหอยขาวไปต้ม เหลือเฉพาะเนื้อหอยแล้วผสมน้ำกะทิสด ในอัตราส่วนเนื้อหอย ๔ กิโลกรัมต่อมะพร้าว ๘-๑๐ ลูก ผสมเกลือกกับน้ำตาลพอประมาณ แล้วกวนบนกระทะที่มีไฟอ่อนๆ นำไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับคนในแผ่นดิน ในอดีตถ้าคนนอกมาที่แหลมโพธิ์ถ้าไม่ได้กินหอยแครงในอ่าวปัตตานีถือว่ามาไม่ถึง เพราะคนนอกแม้กระทั่งคนกรุงเทพฯ ที่มาในสมัยนั้นบอกว่าหอยแครงในอ่าวปัตตานีมีรสชาติที่อร่อยมากกว่าที่เปรียบเทียบกับหอยในพื้นที่อื่น นับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านบูติยังสืบทอดและอนุรักษ์อยู่

